

Γενικά

Η Ελλάδα, μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης, τον Ιούλιο του 1923, επιδόθηκε στην εσπευσμένη οργάνωση και ανόρθωση της χώρας από τα ερείπια του μακροχρόνιου πολέμου και την ατυχή έκβαση της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Κύριο μέλημά της ήταν να αντιμετωπίσει τις πιεστικές οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες για την ανόρθωσή της και την αποκατάσταση περίπου ενάμισι εκατομμυρίου ομογενών προσφύγων από την Ανατολική Θράκη και τη Μικρά Ασία.

Στον στρατιωτικό τομέα, η προσπάθεια που καταβλήθηκε, εξαιτίας των συνεχών στρατιωτικών κινημάτων, της αλλαγής του πολιτεύματος και της ενεργής αναμείξεως του στρατού στην πολιτική, ήταν σχεδόν μηδαμινή. Έγιναν μόνο περιορισμένες προμήθειες οπλισμού και μετακλήθηκε Γαλλική Στρατιωτική Αποστολή για τη συστηματική οργάνωση της εκπαίδευσής.

Η περισσότερο ουσιαστική και συντονισμένη προσπάθεια για την ανασυγκρότηση του στρατού και τη δημιουργία ισχυρών και αξιόμαχων στρατιωτικών δυνάμεων άρχισε από το έτος 1935, όταν η νέα διεθνής κρίση διαφαινόταν στον ορίζοντα.

Η κατευθυντήρια γραμμή της οργάνωσης του Ελληνικού Στρατού από το έτος εκείνο ήταν:

- Η δημιουργία στρατού κατάλληλα εξοπλισμένου και ικανού να αμυνθεί και να εξασφαλίσει την ακεραιότητα του εθνικού εδάφους.

- Η άρτια οργάνωση, η εκπαίδευση κι ο εξοπλισμός του.

- Η ενίσχυση της ικανότητας αντιστάσεως του κλιμακίου προκαλύψεως και η κατασκευή οχυρωματικών έργων κοντά στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα για την αμυντική θωράκιση της χώρας.

- Η διατήρηση υψηλού βαθμού ετοιμότητας από τις τοπικές δυνάμεις για την αποφυγή του αιφνιδιασμού σε περίπτωση εχθρικής εισβολής και η οργάνωση ταχείας και ασφαλούς συγκεντρώσεως του Στρατού Εκστρατείας στη ζώνη του θεάτρου των επιχειρήσεων.

- Τέλος, η σύνταξη πολεμικών σχεδίων πλήρων και λεπτομερειακών, αλλά απλών στην εφαρμογή τους.

Παράλληλα, διατέθηκαν οι απαραίτητες πιστώσεις για το σκοπό αυτό και έγιναν μεγάλες παραγγελίες πολεμικού και άλλου υλικού στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

Η αναδιοργάνωση του Στρατού στην περίοδο 1923-1940

Από το τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας και για μια τριετία η μόνη σημαντική αλλαγή που έγινε στην οργάνωση του Ελληνικού Στρατού ήταν η σύσταση για πρώτη φορά του Γενικού Επιτελείου Στρατού (Γ.Ε.Σ.) τον Ιούλιο του 1923. Τρία χρόνια αργότερα, το 1926, κυρώθηκε ο πρώτος μεταπολεμικός Οργανισμός του Στρατού, ο οποίος εφαρμόστηκε μέχρι το 1929 οπότε ψηφίστηκε νέος Οργανισμός του Στρατού.

Η διοίκηση του στρατού ενασκούνταν από τον υπουργό των Στρατιωτικών, με τη βοήθεια του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου και των διοικήσεων των σχηματισμών, οι οποίοι, σε ειρηνική περίοδο, ήταν τέσσερα σώματα στρατού, έντεκα μεραρχίες Πεζικού, δύο ταξιαρχίες Ιππικού και μία διοίκηση Αεροπορίας. Η σύνθεση αυτή του στρατού ίσχυε μέχρι το 1935, με ελάχιστες μεταβολές. Τότε πάρθηκαν όλα τα απαιτούμενα μέτρα, για να καλυφθούν οι αυξημένες εθνικές ανάγκες και να βελτιωθεί η οργάνωση και η μαχητική ισχύς του στρατού.

Το ίδιο έτος συγκροτήθηκε το Ανώτατο Πολεμικό Συμβούλιο, το Ανώτατο Στρατιωτικό Συμβούλιο, το Ανώτατο Συμβούλιο Εθνικής Άμυνας (Α.Σ.Ε.Α.) και το Ανώτατο Στρατιωτικό Υγειονομικό Συμβούλιο, ενώ αναδιοργανώθηκε και το Γενικό Επιτελείο Στρατού. Ορίστηκαν τρεις υπαρχηγοί, οι οποίοι ήταν βοηθοί του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου και συντόνιζαν τις εργασίες των γραφείων μεταξύ τους ή με τα άλλα επιτελεία. Επίσης, τα γραφεία αυξήθηκαν σε οκτώ και έγινε ανακατανομή των αρμοδιοτήτων τους.

Το 1937 καθορίστηκε ο υπουργός των Στρατιωτικών να διοικεί το στρατό με τη βοήθεια του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου Στρατού και των Διευθυντών των Διευθύνσεων Προσωπικού, Όπλων και Υπηρεσιών.

Δύο χρόνια αργότερα, το 1939, εκδόθηκε νέος Νόμος «Περί Οργανισμού του Στρατού». Μετά τις προαναφερόμενες μεταβολές, τον Ελληνικό Στρατό, το 1939, αποτελούσαν πέντε σώματα στρατού, δεκατέσσερις μεραρχίες Πεζικού και μία μεραρχία Ιππικού, ενώ, με βάση το αντίστοιχο Σχέδιο Επιστρατεύσεως, προβλεπόταν η αύξηση του αριθμού των σχηματισμών σε περίπτωση πολέμου.

Έτσι, στον Ελληνοϊταλικό και Ελληνογερμανικό Πόλεμο το 1940-41 συμμετείχαν συνολικά είκοσι μεραρχίες και πέντε ταξιαρχίες Πεζικού, καθώς επίσης μία μεραρχία και μία ταξιαρχία Ιππικού, η οποία από τις αρχές του Ιανουαρίου 1941 συγχωνεύθηκε με τη μεραρχία Ιππικού.

Οπλισμός – Εφόδια – Οχύρωση

Ο Ελληνικός Στρατός, την επομένη της Μικρασιατικής Καταστροφής του 1922, βρέθηκε χωρίς το απαραίτητο πολεμικό υλικό, ενώ ο οπλισμός που είχε απομείνει ήταν παλιός, φθαρμένος, ανομοιογενής και ανεπαρκής. Παντελής επίσης ήταν η έλλειψη σε σύγχρονα μέσα, όπως αντιαεροπορικά και αντιαρματικά πυροβόλα, όλμους, άρματα μάχης κ.τ.λ.

Τα περισσότερα χρήματα, απ' όσα διατέθηκαν για την ανασυγκρότηση του στρατού στην περίοδο 1923-1935, χρησιμοποιήθηκαν για την προμήθεια οπλισμού, ενώ από το 1936 διατέθηκαν επιπρόσθετα σημαντικά ποσά για το σκοπό αυτόν και παραγγέλθηκαν και παραλήφθηκαν μεγάλες ποσότητες κάθε είδους ανταλλακτικών, καθώς και μεγάλες ποσότητες πυρομαχικών.

Αποτέλεσμα όλων των προσπαθειών ήταν ο Ελληνικός Στρατός, με την έναρξη του πολέμου τον Οκτώβριο του 1940, να διαθέτει 459.650 τυφέκια (Μάνλιχερ, Μάουζερ, Λεμπέλ και Γκρα), 4.832 πολυβόλα (Χότσικς, Σεντ Ετιέν, Σβαρτσελόζε και Μαζίμ),

12.200 οπλοπολυβόλα (Χότσκις), 315 όλμους (Μπραנט 81 χιλιοστών), 905 πυροβόλα μάχης (Σκόντα, Σνάιντερ και Κρουπ), 190 αντιαεροπορικά πυροβόλα (Κρουπ, Μπόφορς και Ραϊμένταλ) και 24 αντιαρματικά πυροβόλα (Ραϊμένταλ).

Με τις προμήθειες πολεμικού υλικού που έγιναν από το εξωτερικό και την επιτυχή εκμετάλλευση των πόρων του εσωτερικού επιτεύχθηκε ο εξοπλισμός των προβλεπόμενων από το Σχέδιο Επιστρατεύσεως σχηματισμών, ενώ ελλείψεις εξακολουθούσαν να υπάρχουν σε όλμους, αντιαεροπορικό και κυρίως αντιαρματικό πυροβολικό.

Από άποψη αποθεμάτων στα λοιπά εφόδια, τον Οκτώβριο 1940 ο στρατός διέθετε τρόφιμα για 50 ημέρες, καύσιμα για 45 ημέρες και νομή για 30 ημέρες.

Σε μεταφορικά μέσα οι ανάγκες ήταν πολλές. Αντί για τα απαραίτητα 7.000 αυτοκίνητα υπήρχαν 600 στρατιωτικά. Το πρόβλημα με τα μεταφορικά λύθηκε με την επίταξη ιδιωτικών αυτοκινήτων διάφορων τύπων, ενώ ανάλογα αντιμετωπίστηκε και το πρόβλημα των κτηνών, που ο αριθμός τους, με διαδοχικές επιτάξεις, έφτασε περίπου τις 150.000.

Την περίοδο 1923-1940, κυρίως μετά το 1935, παράλληλα με τις προμήθειες και επισκευές πολεμικού υλικού, έγινε και οχύρωση της παραμεθόριας ζώνης απέναντι από τη Βουλγαρία, γνωστή ως «Γραμμή Μεταξά», καθώς και σε άλλες περιοχές. Επίσης, συμπληρώθηκε το δίκτυο συγκοινωνιών και βελτιώθηκαν σε μεγάλη έκταση οι στρατωνισμοί.

Εκπαίδευση

Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, στη στρατιωτική εκπαίδευση, κυρίως των στελεχών, καταβλήθηκε σημαντική προσπάθεια, με αξιόλογα αποτελέσματα, αντίθετα με την αδράνεια που παρατηρήθηκε στον τομέα της αναδιοργανώσεως του στρατού. Το Μάιο του 1925 μετακλήθηκε Γαλλική Στρατιωτική Εκπαιδευτική Αποστολή από είκοσι δύο αξιωματικούς, με επικεφαλής το Στρατηγό Girard (Ζιράρ), η οποία ανέλαβε την οργάνωση και επίβλεψη της εκπαίδευσής. Η αποστολή παρέμεινε στην Ελλάδα τέσσερα χρόνια κι εργάστηκε δραστήρια και αποδοτικά. Το Μάρτιο του 1928 τον Στρατηγό Ζιράρ διαδέχθηκε ο Στρατηγός Brailon (Μπραγιόν).

Το 1926 καθορίστηκε οριστικά ο αριθμός των στρατιωτικών σχολών, οι οποίες έκτοτε λειτούργησαν κανονικά. Ως παραγωγικές σχολές προβλέπονταν οι Στρατιωτικές Σχολές Ευελπίδων και Υπαξιωματικών, η Στρατιωτική Σχολή Ιατρικής, η Σχολή Έφεδρων Αξιωματικών και η Στρατιωτική Σχολή Αεροπορίας ενώ ως Σχολές Εφαρμογής και Μετεκπαιδεύσεως προβλέπονταν η Ανώτερη Σχολή Πολέμου, το Κέντρο Ανώτερης Στρατιωτικής Εκπαίδευσής, οι Σχολές Εφαρμογής Όπλων και Υπηρεσιών, διάφορες Σχολές και Κέντρα Ανώτερης Στρατιωτικής Μορφώσεως και Σχολές Ειδικής Μορφώσεως, καθώς επίσης οι Σχολές Εφαρμογής Όπλων και Υπηρεσιών.

Το 1924 εγκρίθηκε η έκδοση του στρατιωτικού περιοδικού με τίτλο «Γενική Στρατιωτική Επιθεώρηση», υπό την άμεση εποπτεία του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου Στρατού.

Σκοπός του ήταν η παροχή γενικών και ειδικών γνώσεων στρατιωτικού ενδιαφέροντος στα στελέχη του στρατεύματος.

Στην τριετία 1929-1932 έγιναν ασκήσεις σε ευρύτερο πεδίο, αλλά με τη συμμετοχή μόνο στελεχών. Ασκήσεις μετά στρατεύματος και τη συμμετοχή μεγάλου αριθμού εφέδρων άρχισαν να πραγματοποιούνται μετά το 1937, με ικανοποιητικά αποτελέσματα. Οι διαδοχικές προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την εκπαίδευση των στελεχών και των οπλιτών άρχισαν να αποδίδουν και το επίπεδο του στρατού να ανέρχεται σε επιθυμητό σημείο.

Στρατολογία – Σχέδια επιστρατεύσεως

Τα στρατολογικά θέματα ρυθμίστηκαν νομοθετικά, για πρώτη φορά κατά τη μεταπολεμική περίοδο, το 1928. Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις αυτές η στράτευση ορίστηκε να γίνεται στο 21ο έτος της ηλικίας και οι στρατιωτικές υποχρεώσεις διαρκούσαν μέχρι το 55ο έτος, ενώ ο χρόνος θητείας ορίστηκε σε δεκαοκτώ μήνες.

Το 1935 αποφασίστηκε η υποχρέωση της υπηρεσίας στο στρατό να διακρίνεται σε υποχρέωση θητείας και υποχρέωση εκγυμνάσεως. Η θητεία ορίστηκε σε δύο χρόνια για όλα τα Όπλα και Σώματα και η υποχρέωση εκγυμνάσεως πέντε μήνες.

Το 1938 εξουσιοδοτήθηκε ο υπουργός Στρατιωτικών να καλεί στην ενεργό υπηρεσία, περιοδικά ή έκτακτα, για εκπαίδευση γυμνασμένους ή αγύμναστους εφέδρους από όλη την επικράτεια. Τέλος, το Νοέμβριο 1940, επιτράπηκε η κατάταξη εθελοντών οπλιτών κατά τη διάρκεια του πολέμου, οι οποίοι είχαν συμπληρώσει το 20ό έτος αλλά δεν είχαν υπερβεί το 45ο έτος της ηλικίας τους και δεν είχαν κληθεί να υπηρετήσουν με την κλάση τους ή ήταν ξένοι υπήκοοι, Έλληνες όμως το γένος.

Η Ελλάδα, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την ατυχή έκβαση της Μικρασιατικής Εκστρατείας, ασκούσε ειρηνόφιλη πολιτική με καθαρά αμυντικό στρατιωτικό σχεδιασμό. Στη βασική αυτή αρχή ήταν επεξεργασμένα και εναρμονισμένα όλα τα σχέδια επιστρατεύσεως που συντάχθηκαν στη συνέχεια. Το πρώτο εκπονήθηκε το 1925 και από τότε μέχρι το 1939 συντάχθηκαν διαδοχικά πολλά άλλα, στηριζόμενα κάθε φορά στις υφιστάμενες μονάδες και τα διαθέσιμα υλικά εκστρατείας, καθώς και στην αντιμετώπιση ορισμένων πιθανών καταστάσεων.

Το σχέδιο επιστρατεύσεως που εφαρμόστηκε στις 28 Οκτωβρίου 1940 ήταν αυτό που είχε συνταχθεί το Σεπτέμβριο του 1939 και συνοδευόταν από πολλά επιμέρους σχέδια επιτάξεων, μεταφορών, διασποράς κ.τ.λ, με σκοπό τη βαθμιαία και αθόρυβη μετάπτωση του στρατού αρχικά στη μερική και στη συνέχεια στη γενική επιστράτευση. Την πληρότητα του σχεδίου κατέδειξε η εφαρμογή του όταν μέσα σε δεκαπέντε μέρες επιτεύχθηκε η κινητοποίηση και η προώθηση 300.000 ανδρών και 125.000 κτηνών στις παραμεθόριες περιοχές προς την Αλβανία και τη Βουλγαρία. Επρόκειτο για ένα μελετημένο μηχανισμό κινητοποιήσεως, με πολύ στέρεες βάσεις και με εξαιρετική ευκαμψία.

Νόμος – Τάξη – Πειθαρχία

Από το έτος 1923, με σειρά διαταγμάτων ρυθμίστηκαν θέματα που αφορούσαν τον αριθμό και τη δικαιοδοσία των στρατοδικείων, τα οποία κάλυπταν όλη την επικράτεια και διακρίνονταν σε Διαρκή, Έκτακτα και το Ανώτατο Αναθεωρητικό Δικαστήριο. Επίσης, έγιναν πολλές τροποποιήσεις στη Στρατιωτική Ποινική Νομοθεσία και προβλέφθηκαν αυστηρότερες ποινές για τα εγκλήματα κατασκοπείας, λιποταξίας, κλοπής κ.ά., πολλά από τα οποία τιμωρούνταν ακόμη και με θάνατο.

Τον Αύγουστο του 1923, εξάλλου, ρυθμίστηκε το θέμα των λιποτακτών και ανυπότακτων του πολέμου που είχε προηγηθεί, με την υποχρέωση να υπηρετήσουν το υπόλοιπο της θητείας τους ή να καταβάλουν το αντίστοιχο αντιστήκωμα. Τέλος, με τον Οργανισμό του Στρατού του 1939, στον τομέα της Στρατιωτικής Δικαιοσύνης και από πλευράς στρατοδικείων προβλέφθηκαν: το Αναθεωρητικό Δικαστήριο Αθηνών και τα Στρατοδικεία Αθηνών, Λάρισας, Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Αλεξανδρουπόλεως, Πατρών και Ιωαννίνων. Στις ίδιες πόλεις προβλέφθηκε επίσης η λειτουργία στρατιωτικών φυλακών. Τα στρατοδικεία λειτούργησαν μέχρι τον Ιούνιο του 1941, οπότε καταργήθηκαν, και παρέμεινε μόνο το Στρατοδικείο Αθηνών, με δικαιοδοσία σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια.

Πρόελευση – Ιεραρχία – Προαγωγές

Η δυσχερής κατάσταση στην οποία βρέθηκε το σώμα των αξιωματικών αμέσως μετά τη Μικρασιατική Εκστρατεία δεν επέτρεψε να τεθεί έγκαιρα και ορθά το θέμα των στελεχών του στρατεύματος, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια χαώδης κατάσταση στην τήρηση της ιεραρχίας και γενικά της τάξεως στο στράτευμα.

Το 1929, προκειμένου να τεθεί κάποια τάξη, καθορίστηκαν με νόμο οι οργανικές θέσεις των μόνιμων στελεχών στην ειρηνική περίοδο και ο τρόπος προελεύσεώς τους ενώ όλα τα θέματα που αφορούσαν τις προαγωγές των αξιωματικών καθορίστηκαν τον Απρίλιο του 1935. Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις αυτές, οι προαγωγές των αξιωματικών μέχρι και το βαθμό του συνταγματάρχη γίνονταν με βάση τον πίνακα που συνέτασσε το Συμβούλιο Προαγωγών και οι προαγωγές στο βαθμό του υποστράτηγου και αντιστράτηγου γίνονταν από πίνακα που συνέτασσε το Ανώτατο Στρατιωτικό Συμβούλιο Προαγωγών. Τον Ιούνιο του ίδιου έτους συντάχθηκε, από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Στρατιωτικών, η «*καθ' Όπλο και Σώμα*» επετηρίδα του στρατεύματος και η επετηρίδα που περιλάμβανε τη γενική αρχαιότητα για όλα τα Όπλα και Σώματα του στρατού.

Τον Ιανουάριο του 1936 καθορίστηκε ότι καμία προαγωγή και κανένας βαθμός δεν ήταν δυνατό να απονεμηθεί, εφόσον δεν υπήρχαν κενές θέσεις, με ελάχιστες εξαιρέσεις ενώ τον Ιούλιο του 1937, προκειμένου να προταθεί ένας αξιωματικός για προαγωγή κατ' εκλογή, καθορίστηκαν συγκεκριμένα προσόντα που έπρεπε να έχει.

Σε ό,τι αφορά τις καταστάσεις στις οποίες μπορούσαν να βρίσκονται οι αξιωματικοί, αυτές καθορίστηκαν για πρώτη φορά μετά τον πόλεμο το 1926 και ήταν η ενέργεια, η

διαθεσιμότητα, η πρόσκαιρη παύση, η απόλυση και η αποστρατεία. Ακολούθησαν διάφορες μικρές μεταβολές οι οποίες τελικά, τον Ιανουάριο του 1926, καθορίστηκαν, ως εξής: Ενέργεια, διαθεσιμότητα, ετήσια άδεια λόγω νοσήματος, υπηρεσία γραφείου, αργία με πρόσκαιρη παύση, αργία με απόλυση και αποστρατεία.

Το 1940, για να καλυφθούν οι ανάγκες του πολέμου, καθορίστηκε όσοι αξιωματικοί και ανθυπασπιστές του στρατού συμπλήρωναν το όριο ηλικίας κατά τη διάρκεια του πολέμου να παραμένουν υπό τα όπλα με το βαθμό που έφεραν. Μετά το τέλος του πολέμου, θα αποστρατεύονταν, οπότε και θα προάγονταν στον επόμενο βαθμό, εφόσον διέθεταν τα απαραίτητα προσόντα.

Παράλληλα με τις ρυθμίσεις για την προαγωγή και εξέλιξη των αξιωματικών, ρυθμίστηκαν παρόμοια θέματα και για τους ανθυπασπιστές.

Στολή

Από το 1923 ως το 1929 οι τροποποιήσεις που έγιναν στις στρατιωτικές στολές ήταν ελάχιστες και χωρίς ιδιαίτερη σημασία. Τον Ιανουάριο του 1929 εγκρίθηκε νέος Κανονισμός Στολής, σύμφωνα με τον οποίο οι στολές των αξιωματικών του στρατού καθορίστηκαν όπως παρακάτω:

- Η μεγάλη βαθυκύανη από ερέα
- Η δεύτερη βαθυκύανη από ερέα
- Η θερινή λευκή
- Η μεγάλη στολή από ερέα χακί
- Η δεύτερη χακί στολή
- Η θερινή χακί στολή

Τη στολή των οπλιτών αποτελούσαν δίκωχο με εθνόσημο, χιτώνιο με επωμίδες, βραχεία περισκελίδα, περικνημίδες από ερέα και αρβύλες. Οι ιππείς, αντί για περικνημίδες, έφεραν δέρματα εφίππων.

Οι χλαίνες των αξιωματικών ορίστηκαν σε βαθυκύανο επενδύτη, μακριά χακί και βραχεία χακί (προαιρετική). Οι χλαίνες των οπλιτών ήταν από χονδρή ερέα χακί.

Με τον ίδιο Κανονισμό Στολής καθορίστηκαν επίσης, με κάθε λεπτομέρεια, η σύνθεση, τα διακριτικά χρώματα, οι λεπτομέρειες κατασκευής και ο τρόπος που θα φερόταν κάθε στολή μέσα και έξω από το στρατώννα.

Το ίδιο έτος καθορίστηκαν και οι στολές των Ευζώνων. Η χακί στολή των οπλιτών ήταν από ερέα και αποτελούνταν από φάριο με εθνόσημο και θύσανο, χιτώνιο Ευζώνων (ντουλαμάς), βραχεία περισκελίδα Ευζώνων, περικνημίδες, κνημοδέτες και τσαρούχια.

Οι Ευζωνοί της Προεδρικής Φρουράς είχαν επίσης τη στολή παρατάξεως, αποτελούμενη από κόκκινο φάριο με μαύρο θύσανο, βαθυκύανο χιτώνιο, περικνημίδες από λευκή ερέα, μαύρους κνημοδέτες με θύσανο και τσαρούχια. Η στολή επιδείξεως ήταν λευκή και, αντί για βαθυκύανο χιτώνιο, έφεραν υποδύτη, φέρμελη και λευκή φουστάνελα. Οι αξιωματικοί έφεραν φέρμελη και περικνήμια χρυσοκέντητα, μακριά φουστάνελα, φάριο και πάλα (σπάθη).

Τέλος, το 1931, εγκρίθηκε ο Κανονισμός του Ιματισμού και υποδήσεως που θα χορηγούνταν στους οπλίτες στη διάρκεια της θητείας τους και καθιερώθηκε το βιβλιάριο ιματισμού.

Πολεμικές σημαίες – Παράσημα – Μετάλλια

Πολεμικές σημαίες

Τον Απρίλιο του 1926 καθιερώθηκε η απονομή της Πολεμικής Σημαίας στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, όμοιας με αυτή των συνταγμάτων Πεζικού και Ευζώνων. Τον Ιούλιο του ίδιου έτους καθορίστηκαν τα διακριτικά της, τα οποία στη συνέχεια τροποποιήθηκαν πολλές φορές, ανάλογα με τις εκάστοτε πολιτικές μεταβολές. Το 1938 καθορίστηκαν με κάθε λεπτομέρεια οι πολεμικές σημαίες των συνταγμάτων Πεζικού και Ευζώνων και απονεμήθηκαν οι σημαίες στα νεοσύστατα συντάγματα Ιππικού.

Παράσημα – Μετάλλια

- **Αναμνηστικό Μετάλλιο Μακεδονικού Αγώνα (1903-1909):** Καθιερώθηκε το 1931 σε ανάμνηση του Μακεδονικού Αγώνα. Περιλάμβανε τρεις τάξεις και απονεμήθηκε μετά θάνατο σε όλους τους φονευθέντες, καθώς και στους αξιωματικούς, τους οπλίτες και τους ιδιώτες που συμμετείχαν στον αγώνα αυτόν.

- **Τάγμα Αριστείας του Φοίνικος:** Καθιερώθηκε το 1926, σε αντικατάσταση του Τάγματος του Γεωργίου Α'. Με την παλινόρθωση της Μοναρχίας το 1935 και την επαναφορά του Τάγματος του Γεωργίου Α', το Τάγμα του Φοίνικος έγινε τρίτο στην ιεραρχία των ελληνικών ταγμάτων. Στη μεταπολίτευση του 1974, το Τάγμα του Φοίνικος διατηρήθηκε με ορισμένες τροποποιήσεις.

- **Αναμνηστικό Μετάλλιο Βορειοηπειρωτικού Αγώνα 1914:** Καθιερώθηκε το 1935 σε ανάμνηση του Βορειοηπειρωτικού Αγώνα.

- **Μετάλλιο Ευδόκιμης Υπηρεσίας Υπαξιωματικών 1937:** Καθιερώθηκε το 1937 ως ηθική αμοιβή για ευδόκιμη υπηρεσία υπαξιωματικών του Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας.

- **Αριστείο Ανδρείας 1940:** Με Νόμο του 1940 πραγματοποιήθηκαν ορισμένες τροποποιήσεις σχετικά με τη μορφή και τις προϋποθέσεις απονομής του Αριστείου Ανδρείας. Ουσιαστική διαφορά ήταν ότι το Αριστείο Ανδρείας αποτελούσε το ανώτατο πολεμικό μετάλλιο και απονεμόταν αποκλειστικά και μόνο για ηρωική πράξη στο πεδίο της μάχης, η οποία υπερέβαινε κατά πολύ την εκτέλεση του καλώς εννοούμενου καθήκοντος.

- **Πολεμικός Σταυρός 1940:** Καθιερώθηκε το 1940 και απονεμόταν σε στρατιωτικούς των τριών κλάδων για διακεκριμένες πράξεις στο πεδίο της μάχης, καθώς επίσης και σε σημαίες μονάδων που είχαν διακριθεί ιδιαίτερα.

- **Μετάλλιο Εξαιρέτων Πράξεων:** Καθιερώθηκε το 1940 και απονεμόταν για εξαιρετες πράξεις ή υπηρεσίες, εξαιρετική διοικητική ικανότητα, πράξεις αυτοθυσίας, τήρηση της έννομης τάξεως και ενίσχυση των στρατιωτικών δυνάμεων της χώρας.

Απονεμόταν σε καιρό πολέμου ή ειρήνης, για πράξεις όμως που τελέστηκαν στη διάρκεια πολέμου.

Αμυντικές δαπάνες

Στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, εξαιτίας των τεράστιων προβλημάτων που αντιμετώπιζε η χώρα, τα κονδύλια που διατέθηκαν για την ανασυγκρότηση και γενικά την πολεμική προπαρασκευή ήταν πολύ μικρά. Συνολικά από το 1923 μέχρι το 1935 διατέθηκαν τρία δισεκατομμύρια δραχμές, από τα οποία τα δύο μέχρι το 1928.

Εκτός από την πολιτική ηγεσία ούτε η στρατιωτική κινήθηκε δραστήρια ώστε να προβάλει στις σωστές διαστάσεις τις πραγματικές στρατιωτικές ανάγκες χρηματοδοτήσεως, προκειμένου να πείσει τις εκάστοτε κυβερνήσεις να λάβουν έγκαιρα μέτρα για την αύξηση των στρατιωτικών δαπανών. Μόνο το Δεκέμβριο του 1932 το Ανώτατο Στρατιωτικό Συμβούλιο, μετά από σχετική εντολή του υπουργού Στρατιωτικών, υπέβαλε πρακτικό για τη στρατιωτική προετοιμασία της χώρας. Τόνιζε με έμφαση την τραγικότητα της καταστάσεως από κάθε άποψη και πρότεινε τη διάθεση των απαραίτητων χρηματικών ποσών για εξοπλισμούς, οχύρωση και δημιουργία των απαιτούμενων πολεμικών αποθεμάτων.

Ο «κώδωνας του κινδύνου» που έκρουε το Ανώτατο Στρατιωτικό Συμβούλιο με το παραπάνω πρακτικό δεν επαρκούσε για να αφυπνίσει τους αρμοδίους, ώστε να λάβουν τα απαιτούμενα μέτρα. Χρειάστηκε να κηρυχθεί ο Ιταλοαιθιοπικός Πόλεμος το φθινόπωρο του 1935 και να κλονιστεί η ειρήνη στην περιοχή, για να αρχίσει η λήψη σοβαρών και δραστήριων μέτρων αντιμετώπισεως των ελλείψεων.

Αποτέλεσμα της δραστηριοποίησεως αυτής ήταν να διατεθούν, κατά την περίοδο 1935-1940, από το Ταμείο Εθνικής Άμυνας και τις τακτικές δαπάνες του Υπουργείου Στρατιωτικών πιστώσεις περίπου 18,7 δισεκατομμυρίων δραχμών για την προμήθεια πολεμικού υλικού και εφοδίων, καθώς και για την κατασκευή οχυρωματικών έργων, στρατωνισμών και λοιπών στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Ήταν μια τεράστια προσπάθεια, η οποία πέτυχε πλήρως. Η αξιοποίηση των ποσών που διατέθηκαν για την άμυνα της χώρας έγινε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και αποτέλεσε τον αποφασιστικότερο παράγοντα, για να βρεθεί ο στρατός πανέτοιμος την ώρα του πολέμου.

Μέριμνα για το προσωπικό

Στην περίοδο 1923-1945, παράλληλα με την προσπάθεια αναδιοργανώσεως, εξοπλισμού και λοιπής αμυντικής θωρακίσεως της χώρας, καταβλήθηκε μέριμνα και για το στρατιωτικό προσωπικό και τα μέλη των οικογενειών τους. Στα πλαίσια αυτά

συστήθηκαν πολλά νέα ταμεία, ενώσεις και ιδρύματα, τα σημαντικότερα από τα οποία ήταν τα παρακάτω:

- Ταμείο Θυμάτων Πολέμου
- Ταμείο Αλληλοβοηθείας Αξιωματικών Στρατού Ξηράς
- Ένωση Ελλήνων Απόστρατων Αξιωματικών
- Ίδρυμα «Φανέλα του Στρατιώτη»
- Ταμείο Περιθάλψεως Αξιωματικών και Ανθυπασπιστών
- Νοσηλευτικό Ίδρυμα Μετοχικού Ταμείου Στρατού (ΝΙΜΤΣ)

Το 1935 απονεμήθηκε «τιμής ένεκεν» μηνιαία σύνταξη στους αγωνιστές του Μακεδονικού Αγώνα 1904-1908, των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913 και του Βορειοηπειρωτικού Αγώνα 1914 και αυξήθηκαν οι συντάξεις των αναπήρων πολέμου. Την ίδια περίοδο, και ιδιαίτερα μετά το 1937, ρυθμίστηκαν διάφορα συνταξιοδοτικά θέματα, χορηγήθηκαν εφάπαξ ή μηνιαία επιδόματα και θεσπίστηκαν ευεργετικές διατάξεις για όλες τις κατηγορίες του στρατιωτικού προσωπικού, τις οικογένειές τους και τους παλιούς πολεμιστές.

Τέλος, το Μάιο του 1941, οι σοβαρά ανάπηροι πολέμου μόνιμοι και έφεδροι αξιωματικοί και οπλίτες, «τιμής ένεκεν» για τις υπηρεσίες που προσέφεραν στην πατρίδα, θεωρήθηκαν ότι διατελούσαν στην ενέργεια και μπορούσαν να φέρουν το σήμα που είχε καθοριστεί για τους αναπήρους. Στην κατάσταση αυτή των αναπήρων εντάσσονταν όσοι είχαν ολική απώλεια της οράσεως, όσοι είχαν απωλέσει και τα δύο επάνω ή κάτω άκρα, οι παραπληγικοί και ημιπληγικοί από τραύματα πολέμου, καθώς και οποιαδήποτε άλλη κατηγορία κατά την κρίση του Ανώτατου Υγειονομικού Συμβουλίου. Επίσης, το Νοέμβριο του ίδιου έτους αποφασίστηκε οι μόνιμοι λοχίες και επιλοχίες που αντιμετώπιζαν προβλήματα υγείας, εξαιτίας πολεμικών τραυμάτων ή των κακουχιών του πολέμου 1940-41, να μπορούν να προαχθούν στο βαθμό του ανθυπολοχαγού και ανάλογα με την αναπηρία τους να αποστρατευθούν ή να διατηρηθούν στο στράτευμα ως βοηθητικοί.